

primerov, kako se motivi izbirajo, stilizirajo in sestavljajo glede na predmet in njegov namen, in sicer v ploskovni, geometrični in prosti kompoziciji.

Tudi vsaka barva ali določena skupina barv ravno tako učinkuje po svoje in daje okrasu neko občutje in harmoničen izraz, ki je pa zopet različen pri drugi kompoziciji barv. Zaradi tega ne moremo za vsak okras ukazovati neke povprečne barve. Okras, ki ima zastopane v enaki optični moči vse glavne barvne tone, je kričeč in brez kakega posebnega izraza ali umetniškega okusa.

Poglejmo samo naše stare vzorce, kako so skladni z namenom, obliko in tehniko predmeta! Podobno je z našo ljudsko pesmijo. Stare ljudske pesmi in staro besedno izročilo so vkljub svoji nesodobni obliki še danes mikavne, zanimive in umetniške. Kajti umetnost je tudi izraz nekega časa, človeka in neke kulturne stopnje. Glavni vzorec, kakršnega kaže avtor na listu št. 22, je pa le primer ornamenta brez umetniške in tehnične vrednosti.

Preden bo-avtor nadaljeval svoja folklorna dela, naj sodeluje z veščaki na tem področju in preden gre do taka dela v tisk, naj jih da v strokovni pregled. V takšni zasnovi pa knjižne izdaje več škodujejo kakor koristijo.

Jože Karlovšek

OB JADRANU. ETNOGRAFSKI ZAPISKI IN ŠTUDIJE. Uredil Rado Lenček. Trst 1947. (V samozaložbi.) Z dovoljenjem AIS dotiskano 1. jul. 1947 v tiskarni G. Lucchi v Gorici.

Ta 68 strani obsegajoči zbornik, tiskan v Gorici, prinaša mnogo novih etnografskih podatkov s slovenskega zahoda. Po pomenu gre prvo mesto »Gradivu o slovenskih ribičih ob Jadranskem morju« izpod urednikovega peresa. Načelni urednikov članek »Narodna pesem v slovstveni zgodovini« pa je verjetno naš najboljši spis te vrste po vojni. Dr. Turnšek objavlja »Nekaj narodopisnih paberkov z zapadnega roba slovenske Istre«, kjer zlasti lepo opisuje pridobivanje olja. Zanimiva so imena za »Goriške češnje«, ki jih je nabral Lenček. V zborniku je tudi nekaj zapisov ljudskih pesmi: dve kolednici iz zapuščine Venceslava Beleta, štanjska »Peisem na useh Dushdan al na Vahti« iz l. 1851, rezijanska nabožna pesmica, nato pa nekaj legend, ki so jih zapisali dijaki v tržaški okolici (Cerovlje pri Devinu) in v goriški okolici (Vrtojba). Pod naslovom »Od Tržiča do Trsta 1797« je ponatisnjen (če bi bil preveden, bi bilo bolje) odlomek iz dnevnika francoskega generala Desaix, ki je bil omenjenega leta službeno v Trstu. Malo ali nič novega izvemo iz Cossarjevovega članka o »Praznovanju sv. Ivana v Stari Gorici«, saj pogreva stvari, ki jih je že prej objavil v furlanski reviji »Ce fastu«. Skladnost zbornika, ki je posvečen primorskim etnografskim vprašanjem, nekoliko moti »Koroško ziljsko štehanje« izpod peresa dr. Turnška. Isti avtor je prispeval tudi manj pomemben drobec »Velikonočno jutro v Zabnicah v Kanalski dolini«. Etnografski spominski članek o Valentinu Staniču pa ne spada v ta zbornik, še celo ne na uvodno mesto.

Milko Matičetov

ARTURO CRONIA: POESIA POPOLARE DEGLI SLAVI MERIDIONALI. Corso di filologia slava per l'anno accademico 1946—47. Padova, Editoria Zanocco & C. 1947, 8°, 144 strani.

Tale univerzitetna predavanja (izdana kot skripta) in knjiga »Poesia popolare serbo-croata« (Padova 1949) nam pričajo, kako je italijanski slavist Arturo Cronia navezan na južnoslovansko ljudsko poezijo in kako pazljivo spremlja raziskavanja o njej. Svoj pregled je avtor začel pri srbohrvatski pesmi (str. 3—64); sledita ji bolgarska (str. 65—107) in slovenska ljudska pesem (str. 110—140). V tukajšnjem poročilu pa ne mislim razpravljati o srbohrvatskem in bolgarskem delu, ampak izključno le o zadnji četrtini knjige, kjer je govora o slovenskih vprašanjih.

Slovenci moramo pozdraviti že dejstvo, da je tuj avtor pogumno stopil na tla, kjer si niti sami še o marsičem nismo na jasnem. Ko je namreč slovenska folklo-

ristka v zelo kritičnem času zgubila Štreklja, je pravzaprav vse do danes ostalo nedopovedano in neuresničeno marsikaj, kar bi bil on s svojim znanjem in s svojo avtoriteto lahko mimogrede opravil.

Ob Cronievem spisu o slovenski ljudski pesmi se nehote spomnimo dve leti starejšega spisa o istem predmetu: to so Grafenauerjeve strani 19—46 iz »Narodopisja Slovencev II«, ki po čudnem naključju še danes ni izšlo. Oba avtorja sta slovensko ljudsko pesem obdelala približno na tridesetih straneh, vendar zelo različno. Tu podajam nekoliko izčrpnjše poročilo o Cronievem spisu.

*

NASTANEK IN RAZVOJ slov. ljudske pesmi. Tudi ljudska pesem je potrdilo stvarnih in idejnih vezi med južnoslovanskimi narodi. Začetki lj. pesmi so skriti nekje daleč v nomadsko-pastirski kulturi in ozko povezani s češenjem posebej naravnih pojavov in s težnjo, pridobiti si njihovo naklonjenost. »Prevladuje melična, lirična, obredna poezija: okorna in po duhu in po obliki različna od tega, kar so dala kasnejša stoletja in kar danes poznamo.« Od tod skupen slovanski koren pesem. »Vendar tudi pripovedna pesem izkazuje motive, ki so nekako povezani s to mitično dobo.« Epska pesem je nastala v krščanskem in v fevdalnem viteškem okolju v srednjem veku, polno moč pa je dosegla ob koncu sr. v. za turških bojev. Danes je epska p. mrtva, pripovedna p. samo životari, medtem ko je lirična še živa in ponekod celo ustvarjalna, predvsem po zaslugi žensk, ki so kakor »Vestalk« pesemskega izročila.

Nato avtor našteva stare vire in zgodovinska pričevanja o slov. ljudski pesmi, prve poizkuse zapisovanja in glavne tiskane zbornike. V italijanskih prevodih je slov. lj. pesem — za razliko od srbohrvatske in bolgarske — skoraj nepoznana.

VSEBINA. Glede razvrstitve snovi pravi Cronia, da je »težko zgnesti v ozke šolske ali kabalistične sheme duhovno in oblikovno tako bogat svet, kakor je ljudska pesem«. Omenja 6 Štrekljevih skupin, a v svojem pregledu se je odločil za poenostavljeno delitev na pripovedno, priložnostno in ljubezensko pesem.

Pripovedna pesem, ki jo danes poznamo, je skromnejša kakor v prejšnjih stoletjih, ko je bila še v polnem cvetu. Zapisali so jo — in s tem rešili pozabljenja — komaj v preteklem stoletju, ko je bila že izpolnila svojo nalogo, ko je izgubljala tla pod nogami in se bližala zatonu. Nato avtor na kratko povzema Grafenauerjevo »bistro, a sporno teorijo« (acuta, ma discutibile t.), češ da je pripovedna pesem že iz praslovanske dobe. Nedoločene reminiscence primitivne kulture bi res mogli najti v nekih »mitičnih pesmih«, ob katerih imamo »včasih vtis, da so nedovršene ali dvoumne, drugekrat pa spoznamo v njih balade. Prav tako bi mogli najti odseve naslednjih dob, od spreobrnitve h krščanstvu in od fevdalnih srednjeveških ustanov pa do reformacije in protireformacije ali do zadnjih oblik moderne civilizacije; najti bi mogli tudi navdihe raznih ljudstev traškega, ilirskega, grškega, latinskega, normanskega, germanskega, slovanskega rodu; — toda pot je nevarna. Ni zmeraj odločilno kronološko razmerje, ki ga hočemo vzpostaviti med pesniškim motivom in med okoljem in dobo, ki naj bi bila navdahnila ta motiv. Ne malo je pesmi vseh narodov, ki obdelujejo motive, od katerih so prostorno in časovno oddaljene, ker ti motivi niso več posledica neposrednih vtisov, ampak si utirajo pot z literarnim in kulturnim posredovanjem posameznih narodov... Nadalje obstoje pesmi, ki se zdijo ali pa so mešanica raznih časovno in prostorno oddaljenih motivov, za katere ni zmeraj lahko določiti kronološko razmerje. Glejte brezupni primer balade »Lepa Vida« in njenih inačic, kjer imamo — po Grafenauerjevi monografiji — pravi »aglomerat« tipov in motivov, ki nihajo med grškim in albansko-kalabrijskim ozemljem in med 7. in 14. stoletjem.«

To so reminiscence, odsevi, motivi. Pravi zgodovinski spomini, odraz bolj ali manj zgodovinskih dogodkov, nas ne vodijo dalje kakor na konec srednjega veka. A zaradi delovanja domišljije je celo ta zgodovina razpadla v prah, tako da je skoraj nemogoče obnoviti jo. Poezija pa je seveda ostala.

Cas, kraj in pobude, iz katerih izhaja ta poezija, so kaj različni, zato je raznovrsten tudi njen duhovni svet.

Naravno je, da ima tako veren narod, kot je slovenski, dosti legend. »Na ozadju naivnosti in ljudskih verovanj, ki sicer izražajo globoka verska čustva, a obenem tudi pomanjkanje pravovernosti, izstopajo bolj ali manj izkrivljene podobe svetnikov v zdaj konvencionalnih zdaj grotesknih položajih, saj so predstavljeni s simboli in v vlogah, ki jim ne pritičejo, ki so tudi ostalina poganskih izročil in miselnosti in ki jih mi danes ne moremo več razumeti.« Iz legend bolj poredkoma zasije žarek pesniške luči, zato imajo predvsem književnozgodovinsko in kulturnozgodovinski pomen. »Znanstvenik se bo ob njih zelo navduševal, estet pa bo ostal hladen ali celo razdražen.«

Tudi ljubezen je bila močan vir navdiha v okviru pripovednih pesmi, kakor kažejo čudovito privlačne balade in krajše pesmice, ki so že na robu lirike. Snov je zelo raznovrstna in večkrat zajeta iz knjižne ali ustne novelistike, giblje pa se v fevdalnih in kmečkih krogih.

Če so dogodki in osebe bolj konvencionalni kakor slovenski, pokrajina tega pravljичnega sveta nasprotno nosi na sebi sledove slovenskih tal ali vsaj stalnih prividov slov. ljudske pesmi. In čeprav so podobna prizorišča mogoča tudi drugod, dobiš vtis pristnega slovenskega okolja, pri čemer ima pač svoj delež tudi izrazna moč verza.

Iz pesmi samih odseva včasih življenjsko veselje in zabrni celo humoristična struna, a premoč imajo vendarle žalostni toni in tragični zaključki. Tudi moraliziranje je pogosto. Pesniška vrednost je naravno manjša. Samo posamezne pesmi so si uspele priboriti zasluženo popularnost («Lepa Vida», »Mlada Breda«, »Mrtvec pride po ljubico« idr.).

Temen, ozek kotiček pripada epski pesmi: kakih trideset tekstov, ki niti niso vsi čisto slovenski. Pomislek, da je večino pesmi te vrste požrl čas, preden so mogle biti zapisane, je šibak. Iskati bo treba notranjih vzrokov. »Po mojem,« pravi Cronia, »gre za nebojevit narod, ki ni bil podvržen barbarskemu in tujeverskemu jarmu Turkov, torej ni bil prizadet do obupa; gre za narod, ki ni imel niti države niti narodnih dinastij, da bi jih branil in poveljeval; za narod, ki v svoji zgodovini ni imel resnično junaške dobe in potentakem ni imel kaj preliti v epsko pesem in predati kot izročilo naslednjim rodovom.«

Poglavje zase je skupina pravljic, ki postavljajo živali na človeško stopnjo in razpravljajo o njih neizrečeno ljubko. Toda tu prihaja na dan umetnost učene poezije.

Na splošno vsa ta pripovedna poezija nudi zelo skromen estetski užitek. »Nastala je v dobah, ko se resnična literarna umetnost še ni bila uveljavila med Slovenci in zato ni mogla niti posredno vplivati na njihovo ljudsko pesem.«

Zaman bi iskali tudi izvirnosti, značilno slovenskih pripovednih prvin. Skoraj vse je »dediščina evropske skupnosti, ki v nekdanjih blaženih časih ni poznala mejā prostora in časa.«

Priložnostne pesmi. Slovensko ljudstvo »spremlja ali razlaga v verzih glavne dogodke človeškega življenja od rojstva do smrti. Od tod vse tiste mnogostranske pesmi, ki jih jaz (A. C.) v zelo širokem smislu imenujem priložnostne in ki zadevajo pomembne trenutke družinskega življenja, navade in obredja, obrtne in stanovske posebnosti«. Najprikladnejša za izražanje tega pisanega sveta je lirika, vendar ne čista, osebna, ampak objektivna, taka, ki tolmači misli in občutke neke skupnosti. Ševeda s tem postaja konvencionalna. Obredni značaj imajo pesmi v zvezi s stalnimi prazniki in obredi. Nekateri od teh izhajajo naravnost ali po ovinkih iz praslavske kulture, vendar so danes močno okrnjeni. Na staro kulturno plast namreč stalno delujejo oblikovni in idejni vplivi kasnejših kultur.

Avtor poroča o kolednicah, o jurjevskih in kresnih pesmih. O zagovorih pravi, da so verjetno bili najprej v prozi in da so se šele s kasnejšo kristalizacijo in s pomočjo palilogije spremenili v verze; za zgodovino poezije so sicer zanimivi, nimajo pa nobene pesniške vrednosti. Podobno sodbo — »dosti verzov,

malo poezije — je avtorju narekoval pregled nabožnih pesmi. Ob slov. svatovski pesmi ugotavlja, da je »vesela, a površna, hladna in redkoma občutena«; ne da bi izražala občutke ženina in neveste, le bolj formalno spremilja poročne običaje. Iz pesmi na plesu prekipeva veselje in brezskrbnost, pogosta je v njih onomatopeja, verz je silno prožen, vendar se naveličaš monotoni enočlenskih ponavljanj. Pivske pesmi so izredno številne, vendar brez vrednosti, če izvzamemo nekaj takih, ki po svoji pripovedni zasnovi pravzaprav ne sodijo v to bahično pesnikovanje. V slovenskih obsmrtnicah je veliko razmišljanja in retorike; bolj kot o rajnikih govore na splošno o smrti, z izrazito verskimi poudarki; ni pa v njih tistega mračnega občutja, ki je tako značilno za srbohrvatske žalostinke. Med stanovskimi pesmimi so najštevilnejše vojaške: v njih mrgoli tujk, izražanje je večkrat banalno, tu in tam pa le pride na površje tudi nežna žilica. Dobrodušni in miroljubni Slovenci sovražijo vojaškega duha in življenje. Kmečki stan je v lirični pesmi razmeroma slabo zastopan; kmet sam je najbrž imel svoje življenje za preveč prozaično, da bi se mu zdelo vredno pesniškega poveljevanja. Še manj je pesmi o drugih stanovih in poklicih; uveljavlja se humoristična nota in težnja po karikiranju. Človek ima vtis, da tega niso zlagali prizadeti sami, pač pa šolani ljudje, učitelji in duhovniki, ki so skušali »delectando« dvigati »mores«. Na koncu tega razdelka avtor posebej opozarja na lepoto in prisrčnost ljudskih otroških pesmi, ki so najbrž posredovale ljubezen do otroškega sveta tudi slovenski umetni poeziji od Levstika do Zupaniča.

Ljubezenske pesmi. Ljubezen daje liriki subjektivnejši značaj in sploh navdihuje najčistejšo lirično pesem. Ta je nujno osebna, vendar opeva občutke, ki so vsem dostopni in tako postajajo spet množični. Ljubezenski repertoar — tisoči in tisoči tekstov — je bogatejši po številu pesmi kakor po njihovi kvaliteti. »Prava poezija vzbrsti žal samo bežno...« Tu avtor posebej omenja naslednje pesmi iz II. knjige Štrekljeve zbirke: št. 1103, 1134, 1243, 1255, 1441 in 2301. Nato pa pravi: »Nemalo je pesmi s silogističnim uvodom: nasprotje med podobo zunanjega sveta in notranjega duševnega razpoloženja. Izvedba je sicer okorna, toda ideja je vredna največjih umetniških stvaritev. Leopardi nas uči!«

»Idejni in snovni svet vseh teh zaljubljenih pesmi je v bistvu moderen, splošen, konvencionalen; ohrani je le malo glasov starih časov.« Naj bodo lepe ali ne, te pesmi dejajo vtis dovršenosti in racionalnosti. Poseben je ustroj poskočnih. »V miniaturni nam povedo vse to, kar smo že prej izvedeli od ljubezenske lirike v velikem.« Vsaka taka pesmica vsebuje zaključen motiv, misel, stavek. Kot primer avtor navaja v it. prevodu dve štirivrstičnici: Štrekelj II št. 3287 in še eno. »V štirih vrsticah so zgoščene najbolj pesniške prvine, kar jih ima ljubezenska lirika slovenske ljudske Muze. A iz tega spet sledi, da za velike polete ni imela zadosti razvitih kril.«

Bistvo poezije. »Naš obisk v začaranem gradu slovenske ljudske pesmi je končan. Ogledati pa si moramo še temelje...« Tu avtor pravzaprav ne pove kaj bistveno novega, ampak le nekoliko jasneje že izražene glavne misli o vsebini:

Ceprav ne manjkajo sorodnosti s pesmijo drugih narodov in še posebno s srbohrvatsko in bolgarsko, vendar ima slovenska ljudska pesem svojo nezamenljivo fiziognomijo. Vse njene sestavine lepo podaja ilustracija na naslovni strani Štrekljeve zbirke.

Velika vernost prihaja bolj ali manj do izraza v pesmih najrazličnejše vsebine. Gre torej za iskren, globok občutek, »pravi diapazon duhovnosti katoliškega naroda, ki je mirno živel v senci svoje Cerkve in ji podredil vse svoje življenje«. V srbohrvatski ali bolgarski pesmi bi težko našli toliko in takih verskih izrazov kakor v slovenski ljudski pesmi. Tu včasih opažamo že kar nekakšen dih klerikalizma (qualche aura di clericalismo).

Pravi, stvarni svet, ki naj bi bil ozadje nekaterih pesmi, je zdaj brezobličan, narejen, zdaj pa stiliziran, romantičen. Vendar iz vseh teh pesmi veje občutek nežne navezanosti na domači svet, ljubezen do rodni tal.

Druga značilnost je pomanjkanje junaškega zagona. Moški in tudi ženske včasih res izvrše kako junaško dejanje: toda to ni njihov ideal, kaj takega so

zmogli le v samoobrambi, morda iz osebne prizadetosti, iz socialne zagrenjenosti, ko se je z njimi kakor koli poigrala usoda. Prelivanje krvi ni nikoli samo sebi namen in užitek.

Ce omenimo še nežno razumevanje in simpatijo do otroškega sveta, smo s tem izčrpali glavne značilnosti slovenske ljudske pesmi. (Pri tem pregledu ne smemo pozabiti, da ima avtor stalno pred očmi poleg slovenskega gradiva tudi ostale Južne Slované; zato se pač nujno omejuje na bistveno in poudarja le naj-značilnejše pri vsakem narodu.)

OBLIKA. V slovenski ljudski pesmi opazamo vse formalne posebnosti ljudskega pesništva kjer koli drugod, zato se avtor noče spuščati v podrobno obravnavanje. Izmed raznih oblik pesmi se mu zde zelo posrečene kratke lirične pesmi: ker so manj stare, so tudi manj načete od kasnejših kulturnih plasti. Jezik je pa čistejši v starih tekstih. Barbarizmi prodirajo največ iz vojaškega in obrtniškega okolja. Glede pesniške govornice avtor po tem, kar je že povedal ob srbohrvatski in bolgarski lj. pesmi, nima kaj pripomniti. Izmed alegoričnih figur je najpogostejša metafora. Od retoričnih figur omenja ponavljanje — besed in celih verzov (n. pr. Strekelj II, 1023) —, refren, stopnjevanje (klimax). Kot primer stopnjevanja prinaša avtor v ital. prevodu prvih 8 vrstic pripovedne pesmi o sv. Barbari (Strekelj I, 646). Nato omenja nekaj slov. ukrasnih pridevkov, stalnih števil in pomanjševalnih oblik.

V metriki slov. ljudske pesmi je najbolj opazno to, da ni bistvene razlike med lirično in epsko pesmijo kakor pri Srbih in Hrvatih. Najpogostejši je osmerek. Najkrajši verz je po navadi peterec, najdaljši dvanajsterec. V isti pesmi se včasih pojavljajo razne mere: vendar to nikakor ni premišljena polimetrija, pač pa razpadanje in križanje raznih mer. Nepravilni, šepavi verzi kar mrgole in s tem pričajo, da je slov. lj. pesem v razkroju. »Po novih hipotezah naj bi bila dolga vrstica, sestavljena iz dveh ritmično-sintaktičnih enot ali polstihov, zelo stara in celo skupna vsem Slovanom, kratka vrstica, osmerek, pa bi bil mlajši in latinsko-romanskega izvora (Grafenauer, Najstarejše ritmične oblike v zgodovini slov. nar. pesmi »Etnolog« XVI). Vendar se moramo vprašati, če tako imenovane dolge vrstice, kakor jih mi poznamo, niso le kratke vrstice, ki so jih pri transkripciji združili nespretni zapisovalci (tako bi n. pr. dvanajsterec bil navadna spojitev dveh šestercev). Prav tako se moramo vprašati, če je sploh mogoče, da bi tako v govornici kakor v pesmi preprostega, otroškega ljudstva dolga, zapletena, razumska metrična oblika mogla prevladati nad kratko, preprosto, naravno obliko.«

Rima je pri Slovencih neprimerno bolj pogosta kakor pri drugih Južnih Slovanih. Arhitektura kitic po avtorjevem mnenju spominja preveč na šolske eheme in jemlje ljudski pesmi preproščino in izvirno vonjavo. Tako večkrat ni ne prava umetna ne prava ljudska pesem. »Koliko bolj divja, če hočete, a koliko čistejša je srbohrvatska ljudska Muza!«

Toda privlačnost slovenske ljudske pesmi je skrita v napevu. S toplimi besedami avtor označuje slovensko ljubezen do petja. Naj bo tekst še tako temen, napev lahko poprimoje vsi. Muzika slavi zmago slavje nad pesmijo!

*

Ta pregled kaže, da se je avtor poglobil v obravnavana vprašanja bolj kot bi se zdelo, prvi hip, ko vzameš publikacijo v roke. Ne glede na lahkotni, »romanski« način podajanja snovi (ob italijanski organizaciji pouka na filozofskih fakultetah morajo biti predavanja pač privlačna, sicer si študent pristo izbira drugega predavatelja in drug predmet), je Croniev spis dragocen prispevek k poznavanju slovenske ljudske pesmi.

Da je avtor prišel do sinteze, se je največkrat moral kar sam prebijati med obsežnim gradivom. Prizadevanja slovenske folkloristike sicer pozna in v svojem spisu tudi primerno upošteva, vendar za svoj namen ni mogel najti kaj prida opore. Pri Grafenauerjevem »Narodnem pesništvu« (tudi to je imel pri roki) je glavno težišče na »očrtu zgodovine«, ki ga pa Cronia sprejema le s pridržki. Tako je italijanski avtor moral zajemati pravzaprav največ sam in brez posrednikov pri Strekljevem viru.

Sodbe tujca, pa so za nas tembolj zanimive, ker so proste čustvenih primesi in raznih obzirov, ki domačina nehote spremljajo pri presoji domačega pesemskega izročila. Kot literarni zgodovinar in estet nam Cronia v zvezi z nekimi vrstami pesmi zelo odkrito, neusmiljeno pove resnico, ki jo moramo hočeš nočeš sprejeti in se z njo sprijazniti. Po drugi strani pa prav tako odkrito priznava pesniške odlike nekaterih drugih vrst, tako n. pr. pri nas precej zanemarjene otroške ljudske pesmi. Seveda bi tu in tam mogli avtorju tudi oporekati. Njegov nejasni stavek o »nizki intelektualni ravni« nosilec legend je sprejemljiv samo pogojno: ker je pretežna večina tega blaga mednarodna last, kakor avtor sam priznava, se obsodba ne more in ne sme nanašati samo na slovensko gradivo, pa tudi sicer je nekoliko enostranska. Dalje ni tako trdno, da bi poezija, ki je bila prenesena v neko drugo okolje, pa čeprav »nižje« (poesia riflessa in ambienti inferiori), nikakor ne mogla umetniško prerasti svojega »vira«. To je načelno vprašanje, ki ne zadeva samo folkloristike: argumente za avtorjevo tezo — a prav tako tudi proti njej! — bi mogli najti v ljudskem pesništvu in sploh v ljudski umetnosti po vsem svetu. Toda vrnimo se k slov. pesmi: za tujca morda najtrši oreh je ljubezenska lirika. Še tako skrbno prebiranje Strekljeve II. knjige ne zadostuje. V Streklju najdeš le mrtvo črko, lirika pa je pesem v prvotnem pomenu te besede. Cisto na koncu svojega pregleda Cronia sicer to zelo lepo priznava, a med delom samim kakor da na to pozablja. In vendar mu tega ne moremo zameriti! Ali je sploh mogoče, da bi nekdo, ki ni zrasel na Slovenskem, mogel zaslutiti, da se za Strekljevo št. 3950 (pod naslovom »Ona hoče za njim« so zelo neprimerno združeni raznovrstni teksti, nekateri tako, da bi jih Cronia po pravici imenoval »banalni«) skriva ena najmočnejših in najpretrseljivejših slovenskih »pesmi«? Nemoč besedila samega je očitna, poleg tega pa besedilo št. 3950 in 3951 ni popolno: boljši zapisi Streklju še niso bili dostopni.

Toda tu zadevamo ob nekaj, kar je treba posebej poudariti: Croniev spis ima za nas Slovence še posebno vrednost kot glasen opomin, da popravimo in dohitimo, kar smo zamudili ne samo na področju znanstvene obdelave, ampak tudi glede popularizacije slov. ljudskega pesništva. Strekljeva zbirka, ki se z njo zdaj upravičeno zdaj neupravičeno ponašamo, danes ne zadostuje več in vpije po dodatkih. V petdesetih ali štiridesetih letih, odkar so izšli posamezni snopiči znamenite in tisti čas vzorne zbirke, se je v nešteti publikacijah, v javnih in zasebnih rokopisnih zbirkah nabralo toliko novih zapisov, da je Strekljeva panorama naše ljudske pesmi že na vsej črti nepopolna. Ne samo tujec, ampak niti sami Slovenci se več ne najdemo in ne vemo, kje iskati najboljšo inačico, ko bi za to ali ono rabo potrebovali kako pesem. Še nujnejša od znanstvenih dodatkov k Streklju pa bi bila antologija slovenske ljudske pesmi. Klici po izboru najlepših naših ljudskih pesmi so zmerom pogostejši. Toda v kakšni zvezi so ta razmišljanja z delom, ki o njem razpravljamo? Toliko, kolikor bi od slovenskega avtorja izvršen izbor naših najlepših ljudskih pesmi mogel biti vsakomur — domačinu in tujcu — posrednik težko dostopnega bogastva, kažipot skozi nevaren gozd inčič Strekljeve ali drugih strogo znanstvenih zbirk.

Končno pa naj bi nam bila Cronieva predavanja še v nečem resen opomin. S čudnimi občutki se vprašujemo: kako je mogoče, da je slovenska ljudska pesem vredna biti predmet predavanj — čeprav samo priložnostno — na italijanski univerzi v Padovi, na slovenski univerzi v Ljubljani pa ne?

Milko Matičetov

ZBORNIK ZA NARODNI ŽIVOT I OBICAJE JUŽNIH SLOVENA, knjiga 33, uredili akademik Dragutin Boranić i prof. Milovan Gavazzi, izdala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb 1949.

Lani je z letnico izdaje 1949 izšla dolgo napovedana 33. knjiga Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena. Če upoštevamo, da je zadnja 32. knjiga izšla pred začetkom vojne l. 1939/40, potem je šele po desetletnem molku pričela zopet izhajati ta naša najstarejša etnografska publikacija, ki njen pomen vidimo